

Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott

SOU 2025:54

- Särskild utredare, chefsåklagaren Ola Sjöstrand
- Sekreterare, hovrättsrådet Susanne Nilhammer

Uppdraget

1. Att utöka möjligheterna till utvisning på grund av brott
2. Att återreseförbuden blir längre
3. Att införa en skyldighet för åklagare att yrka utvisning
4. Att reglera att befintliga uppehålls- och arbetstillstånd inte ska gälla efter utvisning på grund av brott
5. Att se över och i vissa fall skärpa straffen för brott enligt 20 kap. utlänningslagen

Genomslaget av 2022 års lagskärpningar

- År 2022 infördes skärpta regler om utvisning på grund av brott
- Utredningen har kartlagt skärpningarnas genomslag i domstolspraxis och kommit fram till följande:
 - 2022 års lagskärpningar tillämpas i allmänhet på sätt som lagstiftaren avsett.
 - Personer som tidigare omfattades av förbud mot eller stränga krav för utvisning, utvisas numera och för brott med lägre straffvärden än tidigare.
 - Trots detta synes 2022 års lagskärpningar inte ha fått det kvantitativa genomslag som lagstiftaren avsåg.

Behovet av en skärpt reglering

- Det är inte ett för högt ställt krav att en utlännings rätt och trygghet till att få vistas i Sverige är villkorad av att denne inte begår brott.
- Allvarlig våldsbrottslighet är ett stort problem i samhället.
- Även andra brott, såsom förmögenhetsbrott och narkotikabrott, driver brottsutvecklingen i de kriminella miljöerna och i samhället.
 - ➔ Det är angeläget att det finns bättre möjligheter till utvisning vid brottslighet även med lägre straffvärden.
- Frågan om utvisning prövas inte alltid i brottmålet, trots att en sådan prövning kan vara berättigad.

Utgångspunkter för förslagen

Utredningen har genomgående beaktat

- principen om proportionalitet,
 - Sveriges internationella åtaganden,
 - barnets bästa (när ett barn berörs av eller själv är föremål för utvisning).
- *De generella förutsättningarna för utvisning kan utformas efter nationella behov, så länge regleringen leder till ett resultat som är proportionerligt.*

Utredningens förslag om skärpta regler för utvisning på grund av brott

1. Utvisning **ska** ske när förutsättningarna är uppfyllda

- Gränsen för när utvisning i allmänhet kan ske sänks – från fängelse i sex månader **till fängelseminimum**.
- Utvisning ska ske om skälen som talar för utvisning är starkare än skälen som talar emot.
- Avvägningen **ska ske på en skärpt nivå**, som motsvarar miniminivån enligt Sveriges internationella åtaganden.

Utredningens förslag om skärpta regler för utvisning på grund av brott

2. Utvisning ska kunna ske vid alla typer av talan om undanröjande av tidigare utdömd påföljd.
3. Brottslighetens straffvärde, karaktär och risken för återfall i brott ska utgöra starkare skäl för utvisning än i dag.
4. Gärningspersoner som kom till Sverige före 15 års ålder ska bedömas enligt den grundläggande utvisningsbestämmelsen.

Utredningens förslag om skärpta regler för utvisning på grund av brott

Slutsats:

Sammantaget bör de föreslagna skärpningarna i flertalet fall medföra en strängare bedömning av frågan om utvisning än i dag.

Längre och fler varaktiga återreseförbud

- Längre och fler varaktiga återreseförbud ska kunna dömas ut vid lägre straffvärden än i dag
 - Straffvärde mindre än 6 månader → 5 års återreseförbud
 - Straffvärde 6 månader – 1 år 6 månader → 10 års återreseförbud
 - Straffvärde från 1 år och 6 månader → permanent återreseförbud
- Återreseförbudets längd ska dock även framöver bestämmas utifrån en allsidig och nyanserad bedömning.
- Hänsyn ska kunna tas till det beaktansvärda men en utvisning kan innebära för individen.

Hinder mot verkställighet ska inte längre prövas i allmän domstol

- Migrationsverket ska vid behov – i nära anslutning till verkställighet – pröva om det finns hinder mot att verkställa beslutet om utvisning.
- På så sätt elimineras risken för att domstolen avslår ett utvisningsyrkande, trots att det senare visar sig att ett sådant beslut hade gått att verkställa.

En plikt för åklagare att yrka utvisning

1. Utvisning på grund av brott ska prövas efter talan av åklagare.
 2. Det införs en skyldighet för åklagare att yrka utvisning när brottet är utvisningsgrundande. Domstolens möjlighet att självständigt pröva utvisning tas bort.
- ➔ Betydligt fler yrkanden om utvisning kommer att prövas i allmän domstol.

Skärpta regler för utvisning på grund av brott och införandet av en plikt att yrka utvisning

Förslagen förväntas sammantaget leda till:

- Fler brottsutvisade.
 - Från 1 078 åklagaryrkanden (2024) till ca 6 000 yrkanden per år.
 - Från 496 brottsutvisade per år (2020-2023) till ca 3000 brottsutvisade per år.
 - Finns många osäkerhetsfaktorer vid dessa uppskattningar.
- Större förutsägbarhet.
- Ett regelverk som tillämpas enhetligt och rättvist.

Utlänningens uppehålls- och arbetstillstånd vid utvisning

- Konsekvenserna av ett utvisningsbeslut ska vara tydliga.
- Det regleras att beviljade uppehålls- och arbetstillstånd upphör att gälla när utlänningen utvisas på grund av brott.

Skärpta straff för vissa brott enligt 20 kap. utlänningslagen

1. Skärpt straffskala för olovliga vistelser i strid med ett återreseförbud på grund av brott (20:2 utlänningslagen).
 - Skärpt minimistraff från fängelseminimum till fängelse minst 6 månader.
 - Skärpt maximistraff från 1 till 2 års fängelse.
 - Skärpt maximistraff för ringa brott, från böter till fängelse högst 6 månader.
2. Ingen särskild åtalsprövning vid ringa fall av sådant brott.
3. Skärpt straffskala för den som har en utlänning anställd som inte har rätt att vistas i Sverige (20:5 utlänningslagen).
 - Skärpt maximistraff, när omständigheterna är försvårande, från 1 till 2 års fängelse.

Förslagets konsekvenser

- En tydlig markering om att utlänningar som begår brott riskerar utvisning.
- Frågan om utvisning kommer att prövas i betydligt högre utsträckning än i dag, och sannolikt leda till fler beslut om utvisning.
- En mer förutsägbar och enhetlig rättstillämpning.
- Samhällsekonomiska besparingar förväntas på sikt. I närtid medför förslagen betydande kostnadsökningar för utredande, lagförande,indersprövande och verkställande myndigheter.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

- Förslagen kan träda i kraft den 1 januari 2027.
- Åklagarens plikt att yrka utvisning ska tillämpas i ärenden där åtal väcks efter ikraftträdandet, även om brottsligheten begicks dessförinnan.

Från 500 till 3 000 brottsutvisade per år

- Fler brottsutvisningar
 - Gräns för när brott är utvisningsgrundande sänks till påföljd strängare än böter.
 - Utgångspunkten är att utvisning ska ske istället för får ske vid uppfyllda förutsättningar.
 - Avvägningen för och emot utvisning ska ske på en skärpt nivå.
 - Skyldighet för åklagare att yrka på utvisning.
 - De kvalificerade kraven för utvisning av utlänningar som kom till Sverige innan de fyllt 15 år och som vistats i landet i minst fem år när åtal väcks tas bort.
- Återreseförbuden längre och i fler fall utan tidsbegränsning.
- Allmän domstol ska inte längre beakta verkställighetshinder vid prövning av utvisning på grund av brott.

